

емоційне ставлення мовців до денотатів, додатково – до когнітивного значення.

Отже, компонентна структура лексичного значення, це – складовий комплекс, частини якого взаємопов'язані, взаємодіють, впливають один на одного. Взаємодія, взаємовідношення цих компонентів є динамічним поштовхом для розвитку внутрішньої структури лексичного значення.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Fleischer Barz*. Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache / Barz Fleischer. – Tübingen : Max Niemeyer Verlag, 1995. – S. 146–190. 2. *Беляевская Е. Г.* Семантика слова / Е. Г. Беляевская. – М. : Высшая школа, 1981. – С. 44–45. 3. *Комлев Н. Г.* Компоненты содержательной структуры слова / Н. Г. Комлев. – М. : УРСС, 2003. – С. 61–65. 4. *Смирницкий А. Н.* К вопросу о слове / А. Н. Смирницкий // Труды института языкознания. – М., 1954. – С. 182–203. 5. *Уфимцева А. А.* Типы словесных знаков / А. А. Уфимцева. – М. : Высшая школа, 1974. – С. 35–80.

КАЧАНОВСЬКА Т.О.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ОПОЗИЦІЯ “АБСТРАКТНЕ/КОНКРЕТНЕ” ЯК ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧА ПРОБЛЕМА

(на матеріалі сонетів Ж. де Нерваля, Ш. Бодлера, С. Малларме та Ж.-М. де Ередіа та їхніх українських інтерпретацій)

У статті аналізуються семантико-морфологічні характеристики субстантивних однорідних рядів (тобто синтаксичних конструкцій, компонентами яких є однорідні члени речення, виражені іменниками) у французьких сонетах та їхніх українських перекладах, а також вивчаються тенденції, що спостерігаються при відтворенні різних розрядів цих конструкцій у межах дихотомії “абстрактне/конкретне”.

Ключові слова: поетичний переклад, сонет, однорідність, абстрактні назви, конкретні назви.

В статье анализируются семантико-морфологические характеристики субстантивных однородных рядов (т.е. синтаксических конструкций, компонентами которых являются однородные члены предложения, выраженные существительными) во французских сонетах и их украинских переводах, а также изучаются тенденции, наблюдаемые при воссоздании разных разрядов этих конструкций в рамках дихотомии “абстрактное/конкретное”.

Ключевые слова: поэтический перевод, сонет, однородность, абстрактные названия, конкретные названия.

We analyse the morphological characteristics of homogeneous series (i.e., of syntactic constructions consisting of homogeneous members in a sentence) used by French sonneteers and their Ukrainian translators and study the tendencies observed on the rendering into Ukrainian of the dominant group of these constructions.

Key words: poetical translation, sonnet, homogeneity, abstract nouns, concrete nouns.

Актуальність. Після здобуття Україною незалежності та надання українській мові статусу державної з'явилося багато яскравих, а подеколи й блискучих перекладів французької поезії, але доробок вітчизняних перекладачів ще й досі залишається малодослідженим. Специфікою цього виду творчої діяльності у порівнянні з прозовим перекладом є наявність додаткових труднощів, які в умовах асиметрії мовних картин світу перекладач мусить долати через спротив поетичної форми. Цей спротив може спричиняти суттєві трансформації багатокomпонентних образів у перекладі [1:21]. Однорідні ряди за своєю структурою є різновидом багатокomпонентних образів, а такі образи рідше, ніж однокомпонентні, мають повні відповідники у перекладах поетичних текстів [1:31]. З іншого боку, субстантивні однорідні ряди є одним із засобів створення паралелізмів і лексико-семантичних зіставлень та протиставлень, що на них багаті французькі сонети [2:114-115], і здатні виконувати різноманітні стилістичні функції. Короткий перелік цих функцій, а також робіт, присвячених цьому питанню, подано у [3:121]. У перекладознавчому аспекті явище однорідності досліджувалось, зокрема, Л. Зіневич, В. Савчин, А. Мешонніком, а також у роботах автора [3-7]. Встановлено, що корифеї української перекладацької школи М. Зеров [8:7], [3-7] і М. Лукаш [9:369-371] часто й вельми успішно вживають у своїх перекладах однорідні ряди. Доведено, що довільне введення однорідних рядів у переклад може призводити до затемнення чи збіднення авторської думки [10:367-368], а також до небажаного уповільнення розповіді [11:38]. Досліджено найбільш типові перекладацькі відповідники однорідних рядів, наявних у сонетах Ж.-М. де Ередіа [5], позиційні зміни при відтворенні однорідних рядів [7], специфіку вживання у перекладі однорідних рядів, що не мають формально конвергентних відповідників в оригіналі [3], а також вплив комунікативних інтенцій та ідіолекту автора та його перекладача на особливості відтворення інформації, що в оригіналі передається за допомогою цих конструкцій [4] і [6], однак, домінантні групи однорідних рядів в оригіналах і перекладах вивчено ще недостатньо.

Предметом нашого розгляду є однорідні ряди у сонетах Ж. де Нерваля, Ш. Бодлера, С. Малларме та Ж.-М. де Ередіа (всього 210 сонетів) і їхніх перекладах, запропонованих М. Зеровим, О. Зуєвським, Є. Кононенко, М. Москаленком, Д. Павличком, Д. Паламарчуком, І. Петровцієм, М. Стріхою, С. Гординським та ін.

Метою розвідки є порівняльний аналіз семантико-морфологічних характеристик субстантивних однорідних рядів у французьких сонетах та їхніх українських перекладах, а також вивчення тенденцій, що спостерігаються при відтворенні різних розрядів цих конструкцій у межах дихотомії “абстрактне/конкретне”. У нашій роботі використовується суцільна нумерація прикладів.

Перш, ніж перейти до аналітичної частини роботи, зробимо кілька вступних зауважень щодо категорій абстрактного і конкретного. Незважаючи на давню традицію їхнього використання при класифікації значень іменників, точні критерії, за якими можна було б визначити ступінь абстрактності/конкретності значення, відсутні [12-17]. Складність чіткого розмежування абстрактної і конкретної лексики зумовлюється розмитістю кордонів між категоріями, що протиставляються як на рівні їхнього логіко-філософського обґрунтування, так і на рівні мови [16:9-10]. Зокрема, В. Гак та ціла низка інших дослідників вважає неприйнятним ототожнення абстрактного та загального, хоча поняття абстрактності і широкозначності і мають спільні точки перетину [16:13]. При цьому зазначається, що широке значення є різновидом абстрактного, оскільки виражає поняття про клас, тоді як абстрактне виражає поняття про властивість, ознаку. Абстрактність широкого значення має принципово іншу природу. Вона виявляється у тому, що слова такого типу можуть співвідноситися не з одиничним об'єктом, а з відкритим рядом предметів чи явищ навколишньої дійсності. Широке значення породжується абстракцією узагальнення, тоді як значення власне абстрактних імен – формальною (ізолюючою, аналітичною) абстракцією, тобто процесом абстрагування властивостей чи відносин від предметів і їхніх інших властивостей, з якими вони насправді нерозривно пов'язані [18:24].

Для зручності подальшого викладу у цій роботі послуговуємось семіологічним підходом, запропонованим А. А. Уфимцевою. На її думку, розмежування слів на окремі типи залежить від характеру взаємозв'язку денотативного і сигніфікативного значень у рамках одного слова, від домінуючого положення денотата над сигніфікатом в одних випадках, і сигніфіката над денотатом – в інших. Лексичні одиниці, у яких “денотат і сигніфікат знаходяться одне до одного у відносинах змісту поняття до його обсягу, є назвами цілого класу,

сукупності предметів (чи одиничного предмета) і мають денотативно-сигніфікативний тип значення” [19:103].

Означуване конкретних імен, отже, визначається двома функціями – денотативною (предметною співвіднесеністю) і сигніфікативною (співвіднесеністю з поняттям), що і формує загальне значення знака. Іншими словами, значення являє собою відображення одночасної співвіднесеності слова з реальною дійсністю і мисленнєвим змістом. Звідси предметно-поняттєве підґрунтя семантичної структури конкретного іменника цілком чітко визначено у вигляді денотативного компонента (видимих або уявлюваних зовнішніх ознак предмета) і сигніфікативного компонента (його внутрішніх характеристик). У тих же випадках, коли сигніфікативне значення відіграє роль домінуючого, лексична одиниця є назвою абстрактного поняття.

Таким чином, імена з денотативним і денотативно-сигніфікативним значенням відносяться до розряду конкретної лексики, імена ж із сигніфікативно-денотативним і суто сигніфікативним значенням зараховуються до абстрактної лексики [20:121].

При цьому серед конкретних іменників вирізняються назви неістот, що підлягають лічбі (предмети, явища), назви неістот, що не підлягають лічбі (речовини), а також назви істот (людей та тварин) [20:121-122].

Повертаючись до предмета нашого розгляду, зазначимо, що в оригіналах міститься понад 730 однорідних рядів. Близько половини цих рядів є субстантивними, найбільш поширеними серед яких, в свою чергу, є ряди, всі члени яких є конкретними іменниками, напр.: {1} *De ma jambe et des bras limpide nageur traître, // A bonds multipliés, reniant le mauvais // Hamlet! c'est comme si dans l'onde j'innovais // Mille sépulcres pour y vierge disparaître* [21:30] → *Розгоном кожним рук і ніг, що маю, ти, // Непевний пловчику, зрікаєшся, як долу, // Неслави Гамлета! Це так, зійшовши з молу, // Шукав би в трунах вод собі я чистоти* [22:29] (у О. Зуєвського). При цьому у досліджуваному корпусі першотворів найбільшу питому вагу такі ряди мають у Ередія, а найменшу – у Малларме. Взагалі, у Ередія значно частіше, ніж у решти авторів, зустрічаються субстантивні однорідні ряди, члени яких належать до одного й того самого лексико-граматичного розряду.

Друге місце за показником частотності серед субстантивних однорідних рядів в оригіналах посідають ряди, всі члени яких є абстрактними іменниками, напр.: {2} *Tu lui verses l'espoir, la jeunesse et la vie, // — Et l'orgueil, ce trésor de toute gueuserie* [23:109] → *Надію,*

молодість ти віддаєш, як царства, // **I гордощі, скарби усякого злидарства** [24:152] (у Д. Павличка). У досліджуваному корпусі першотворів найчастіше такі ряди зустрічаються у Бодлера, а найрідше – у Малларме.

Французькі сонетярі вживають інші розряди субстантивних однорідних рядів в оригіналах відносно рідко, напр.: [3] — *Ô toi qui, comme une ombre à la trace éphémère, // // Foules d'un pied léger et d'un regard serein // Les stupides mortels qui t'ont jugée amère* [23:40] → *O mi, що топчеш нас і нам даєш отуху* [24:58] (у Д. Павличка). У цитованому прикладі перший член однорідного ряду є абстрактним іменником, а другий – конкретним.

У досліджуваному корпусі перекладів також домінують однорідні ряди, всі члени яких є конкретними іменниками. Однак, питома вага однорідних рядів цього типу в середньому дещо зменшується у порівнянні з оригіналами через відносно велику кількість замін таких багатокомпонентних образів формально дивергентними відповідниками у перекладі, напр.: {4} *Ses compagnes, d'un bond, à l'appel du buccin, // Dans l'onde jaillissante où s'ébat leur chair blanche // Plongent, et de l'écume émergent une hanche, // De clairs cheveux, un torse ou la rose d'un sein* [25:33] → *Ось просурмив ріжок. Вже не вона одна – // Вагага подружок притьма стрибає в хвилі, // Пірнають,- і в воді мигочуть плечі білі // Або рожевих перс троянда вирина.* [26:238] (у М. Москаленка). У даному випадку М. Москаленко не відтворив наявного в оригіналі субстантивного однорідного ряду, але використання ефекту симетрії типу АБВВБА при побудові двох контактних розташованих конструкцій (ПРИСУДОК мигочуть – ПІДМЕТ плечі – ОЗНАЧЕННЯ білі // ОЗНАЧЕННЯ рожевих перс – ПІДМЕТ троянда – ПРИСУДОК вирина) допомагає йому мінімізувати втрати на синсемантичному рівні від вилучення синтаксичного паралелізму у перекладі. З іншого боку, перекладачеві вдалося зберегти імпресіоністичний характер образу, створеного у цитованому сонеті Ередіа, адже замість докладного опису картин, що розгортаються перед очима спостерігача, який є свідком купання німф, він, як і в оригіналі, візуалізує лише окремі яскраві деталі зображуваного процесу, а зміни, внесені ним у перелік згадуваних частин тіла групи купальниць, суттєво не вплинули на розуміння читачем зображуваної ситуації. В цілому, запропонований М. Москаленком варіант перекладу даного однорідного ряду, що дозволяє уникнути надмірних втрат на семантичному і

синсемантичному рівнях і водночас із цим дотриматись жанрово-стилістичної домінанти твору, можна вважати вдалим. Взагалі, цільова мова пропонує доволі широкі можливості для подібного застосування методу компенсації, тому перекладачі, що мусять зважати на жанрові вимоги в умовах розбіжностей між вихідною і цільовою мовами та версифікаціями, нерідко відтворюють однорідні ряди даного типу саме у такий спосіб, наприклад, у разі, якщо узуальні відповідники цих багатокomпонентних образів мають невідповідний ритмічний малюнок чи містять завелику кількість складів, що заважає адекватному відтворенню інших компонентів повідомлення (форми і способи відтворення таких однорідних рядів у перекладі детальніше розглянуто у [5]).

Паралельно із цим у перекладах спостерігається досить чітко виражена тенденція до збільшення питомої ваги однорідних рядів, всі члени яких є абстрактними іменниками. Зокрема, це відбувається унаслідок введення у переклади значної кількості таких однорідних рядів, напр.: {5} *Homme, libre penseur! te crois-tu seul pensant // Dans ce monde où la vie éclate en toute chose? // Des forces que tu tiens ta liberté dispose, // Mais de tous tes conseils l'univers est absent* [27:651] → *Людино, навкруги тебе живі світи, // У світі мислять всі, усюди пнуться сходи, // В яких є джерело **могутності й свободи**, // Але повірив ти у всесвіт самоти* [28:110] (у Є. Кононенко);

{6} *Quoi qu'il ébauche ou qu'il espère, // L'homme ne vit pas un moment // Sans subir l'avertissement // De l'insupportable Vipère* [23:140] → *Сяйнула **мрія чи надія**, // Та чути — Змій сичить, авжеж! // Ти ні хвилини не живеш // Без попереджень злого Змія* [24:113] (у Д. Павличка);

{7} *Je suis l'Ange gardien, la Muse et la Madone.*" [23:43] → *Я — Ангел-захисник від **нищості і зла**, // Мадонна й Муза я, і сяйво непогасне!"* (у Д. Павличка). [24:62]

{8} *J'ai cherché dans l'amour un sommeil oublieux; // Mais l'amour n'est pour moi qu'un matelas d'aiguilles // Fait pour donner à boire à ces cruelles filles!* [23:115] → *В любові я шукав **спочину й забуття**; // Але моя любов — це ложе, геть набите // Голками, щоб сестриць жаждивих напоїти!* [24:160] (у М. Москаленка);

{9} *Mais sans or soupirer que cette vive nue // L'ignition du feu toujours intérieur // Originellement la seule continue // Dans le joyau de l'œil véridique ou rieur* [21:80] → *Але хай золота забракне для зідхання // Ця*

хмара що навек запалить груди всім // Жаритиме в очах неначе мрія давня // У їх правдивості і в насміху самім [22:91] (у О. Зуєвського);

{10} *L'espace à soi pareil qu'il s'accroisse ou se nie // Roule dans cet ennui des feux vils pour témoins // Que s'est d'un astre en fête allumé le génie* [21:80] → У власнім небутті чи в повняві шаленій // Свідоцтвами племінь всесвітня дадь вістить, // Що від святочної зорі зайнявся геній (у М. Москаленка), [21:91]

{11} *Tel j'ai grandi, beau, libre, heureux, sous le soleil; // Seule, éparse dans l'air que ma narine aspire, // La chaleureuse odeur des cavales d'Épire // Inquiétait parfois ma course ou mon sommeil* [25:24] → Під сонцем золотим міцнів я день при дні, // Щасливий, молодий, в буянні вроди й сили. // І лиш гарячий ніт епірської кобили // Бентежив інколи мене в солодкім сні [26:58] (у Д. Паламарчука).

Насамперед, це можна пояснити особливостями семантичної структури абстрактних іменників. Зокрема, іменники цього розряду, що позначають дії, процеси, стани, якості, властивості, можуть використовуватись у перекладі як категоріально нееквівалентні конвергентні відповідники доволі широкого діапазону лексичних одиниць, який є значно вузчим у випадку конкретних іменників. При цьому абстрактні іменники часто є більш компактними, ніж відповідні дієслова чи прикметники (пор. у прикл. {11}: *beau* “вродливий” → *вроди*), є засобом формування більш компактних конструкцій, аніж ті, що можна утворити за допомогою цих дієслів чи прикметників пор. у прикл. {8}: *sommeil oublié*² “сон, що дозволяє забутись” → *спочину й забуття*), різняться від них своїм ритмічним малюнком (пор. у прикл. {11}: *beau* “вродливий” {U_U} → *вроди* {_U}) тощо. З огляду на жанрові обмеження і наявні розбіжності між французькою та українською мовами та версифікаціями ці чинники впливають і на частотність використання відповідних однорідних рядів у перекладі.

Аналіз введених у переклади субстантивних однорідних рядів, члени яких є абстрактними іменниками, свідчить, що при їх утворенні перекладачі нерідко вдаються до:

- лексико-граматичних транспозицій (пор. прикл. {6}, {9}), що можуть використовуватись у поєднанні з іншими прийомами перекладу, як-от синонімічними замінами (пор. прикл. {9}: *rieur* “смішливий”, “що сміється” → *насмій*), когіпонімічними замінами, тобто замінами одних видових назв іншими (пор. прикл. {6}: *ébaucher* “планувати”

² у досл. пер. з фр.: “забудькуватий сон”.

→ *мрія*. Дієслова *планувати* і *мріяти* співвідносяться з більш загальним поняттям “спрямовувати свої думки на певний об’єкт”) тощо;

- заміни підрядних зв’язків сурядними (пор. прикл. {8}: *sommeil oublieux* → *спочину й забуття*);
- трансформування інших паралельних конструкцій (пор. прикл. {6}: *Quoi qu'il ébauche ou qu'il espère* → *Сяйнула мрія чи надія*), зокрема, наявних в оригіналі однорідних рядів (пор. прикл. {11}: *Tel j'ai grandi, beau, libre, heureux, sous le soleil* → *Під сонцем золотим міцнів я день при дні, // Щасливий, молодий, в буянні вроди й сили*);
- довільного комбінування у перекладі окремих компонентів вихідного повідомлення (пор. прикл. {5}: *Dans ce monde où la vie éclate en toute chose? // Des forces que tu tiens ta liberté dispose* → *У свімі <...> усюди пнуться сходу, // В яких є джерело могутності й свободи*);
- а також перекладацьких дописок, що вводять компоненти повідомлення, які не можна вивести з наявних в оригіналі пресупозицій, напр.: {12} *Ils prennent en songeant les nobles attitudes // Des grands sphinx allongés au fond des solitudes, // Qui semblent s'endormir dans un rêve sans fin* [23:66] → *Подобаються їм великих сфінксів пози, // І, не зважаючи на ласки чи погрози, // Вони велично сплять в сумній самотині* [24:91] (у Д. Павличка). Такі дописки далеко не завжди є виправданими і здебільшого виконують функцію метро-ритмічних заповнювачів.

Окрім вищезазначених способів перекладу, таких як транспозиція чи синонімічні заміни, у досліджуваних українських інтерпретаціях французьких сонетів члени цих однорідних рядів у багатьох випадках отримані шляхом:

- прямого перекладу (пор. прикл. {5}: *liberté* → *свободи*);
- метонімічного розвитку образів (пор. прикл. {8}: *sommeil* → *спочин*);
- конкретизації образів оригіналу (пор. прикл. {7}: *Je suis l'Ange gardien* → *Я — Ангел-захисник від нищості і зла*).

Однак, кожний перекладач має свої вподобання щодо використання різних розрядів субстантивних однорідних рядів у перекладі. Так, у перекладах М. Москаленка питома вага однорідних рядів, члени яких є абстрактними іменниками, значно більша, ніж в оригіналах, за рахунок високих показників відтворюваності представлених в оригіналах однорідних рядів, а також за рахунок введення у тексти перекладів великої кількості однорідних рядів, члени яких є абстрактними

іменниками, у перекладах Д. Павличка питома вага однорідних рядів, члени яких є абстрактними іменниками, також зростає, але у менших масштабах, ніж у М. Москаленка, тоді як І. Петровцій відносно рідко послуговується такими однорідними рядами у своїх перекладах (через що питома вага однорідних рядів, члени яких є абстрактними іменниками, у нього зменшується у порівнянні з оригіналами).

Отже, в оригіналах (і перекладах) домінують субстантивні однорідні ряди, компоненти яких виражені конкретними іменниками. Зменшення питомої ваги цього розряду однорідних рядів у перекладах пояснюється, насамперед, специфікою семантичної структури конкретних назв, яка в умовах розбіжностей між вихідною і цільовою мовами та версифікаціями практично виключає застосування до них такого способу перекладу, як транспозиція, а також ускладнює вибір гіперо-гіпонімічних відповідників. У випадку неможливості збереження в перекладі структури таких однорідних рядів дієвим засобом компенсації видається використання синсемантичних ефектів (як у прикл. {4}). І навпаки, домінування серед уведених у текст перекладу однорідних рядів, всі члени яких є абстрактними іменниками, великою мірою пояснюється їхньою здатністю виступати як категоріально нееквівалентні конвергентні відповідники низки інших лексико-граматичних класів, а також тим, що часто за їхньою допомогою можна сформулювати більш компактні конструкції, аніж ті, що їх можна утворити, використовуючи узуальні відповідники наявних в оригіналах дієслів чи прикметників.

Цікавим напрямком подальших розвідок є вивчення специфіки підходу різних українських перекладачів до відтворення зіставлень та протиставлень, наявних у французьких сонетах.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Чередниченко А.И.* Лингвистические проблемы воссоздания образа в поэтическом переводе: Тексты лекций / Чередниченко А.И., Бех П.А. – К.: КГУ, 1980. – 125 с.
2. *Gendre, A.* Évolution du sonnet français : Coll. Perspectives littéraires. – P.: PUF, 1996. – 264 p.
3. *Качановська Т.О.* Однорідні ряди в оригіналах сонетів Ередіа і їхніх українських перекладах // Мовні і концептуальні картини світу: Зб. наук. пр. – К.: Логос, 2004. – Вип. 15. – С.121-126.
4. *Качановська Т.О.* Індивідуально-авторські стратегії формування багатокomпонентних образів як проблема поетичного перекладу // Мовні і концептуальні картини світу: Зб. наук. пр. – К.: Мовні і концептуальні картини світу: Зб. наук. пр., 2009. – Вип. 26. – Ч. 2 – С.34-43.
5. *Качановська Т.О.* Особливості відтворення однорідних рядів в українських перекладах сонетів Ередіа // Мовні і концептуальні картини світу: Зб. наук. пр. – К.: ВПЦ “Київський Ун-т”, 2007. – Вип. 23 – Ч. 1 – С.286-293.
6. *Качановська Т.О.* Перетворення структури образу в поетичному перекладі (на матеріалі сонета Ж.-М. де Ередіа “Aux Montagnes divines” і його українських інтерпретацій) // Вісник КНУ ім. Т. Шевченка: Серія “Іноземна філологія”. – К.: ВПЦ “Київський Ун-т”, 2009. – Вип. 42. – С.22-27.
7. *Качановська Т.О.* Позиційні зміни при відтворенні однорідних рядів як

перекладознавча проблема // Мовні і концептуальні картини світу: Зб. наук. пр. – К.: Видавничий дім Д. Бурого, 2006. – Вип. 25. – Ч. 2 – С.34-43. 8. *Зіневич Л.В.* Мовна майстерність Миколи Зерова: Автореф. дис. ... канд. філол. н.: 10.02.01 / Ін-т української мови. – К., 2002. – 16 с. 9. *Савчин В.* Синонімія у перекладах Миколи Лукаша // Записки НТШ. – Львів, 2000. – Т. 239 – С. 367-372. 10. *Meschonnic, H.* Poétique du traduire. – P.: Verdier, 1999. – 468 p. 11. *Контілов В.В.* Теорія і практика перекладу: Навч. посіб. – К.: Юніверс, 2003. – 280 с. 12. *Galmiche, M., et Kleiber, G.* Sur les noms abstraits // Les noms abstraits. Histoire et théories sous la direction de N. Flaux, de M.Glatigny et de D. Samain. – Lille : Presses Universitaires du Septentrion, 1996. – pp. 23-39. 13. *Martin R.* Le fantôme du nom abstrait // Les noms abstraits. Histoire et théories sous la direction de N. Flaux, de M.Glatigny et de D. Samain. – Lille : Presses Universitaires du Septentrion, 1996. – pp. 41-50. 14. *Flaux N.* Les noms en français: esquisse de classement. Coll. L'essentiel français / Flaux N. et Van De Velde D. – P. : Ophrys, 2000. – 127 p. 15. *Піскозуб З.Ф.* Семантичні та функціональні властивості абстрактних іменників французької мови: Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.05. – К.: Нац. ун-т ім. Т.Шевченка. 2003. — 20 с. 16. *Махнева О. А.* Системность и семантический потенциал конкретной лексики французского языка (на примере тематической группы “récipient”) : Дис. ... канд. філол. наук : 10.02.05 : СПб, 2004. – 171 с. 17. *Micu C.-S.* Noms abstraits / noms concrets. Difficultés de classement. – The Proceedings of the EITM Congress, 2009. – pp. 515-519. 18. *Горский Д.П.* Вопросы абстракции и образование понятий. М. : Изд-во АН СССР, 1961.- 348 с. 19. *Уфимцева А.А.* Типы словесных знаков. – М.: Наука, 1974. – 205 с. 20. *Уфимцева А.А.* Роль лексики в познании человеком действительности и в формировании языковой картины мира. – М.: Наука, 1988. – С.110-140.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

21. *Малларме С.* Вірші та проза / Уп. та пер. з фр. М.Москаленка. – К.: Юніверс, 2001. – 240 с. 22. *Малларме С.* Поезії / Пер. з фр. О.Зуєвського. – Едмонтон: Вид-во Канадського ун-ту українських студій, 1990. – 190 с. 23. *Baudelaire, Ch.* Les Fleurs du Mal et autres poésies // Œuvres complètes. / Bibl. de La Pléiade. – P.: Gallimard. – Т.І. – 1605 p. 24. *Бодлер Ш.* Поезії / Пер. з фр. Д. Павличка і М. Москаленка. – К.: Дніпро, 1999. – 271 с. 25. *Heredia, J.-M. de.* Les Trophées / Coll. Ophrée. – P.: La Différence, 1990. – 117 p. 26. *Eredia, Ж.-М. de.* Трофеї / Пер. з фр. Д.Паламарчука. – К.: Юніверс, 2001. – 280 с. 27. *Nerval, Gérard de.* Les Chimères. // Œuvres complètes / Bibl. de la Pléiade. – P.: Gallimard, 1993. – Т.3. – P. 645-651. 28. *Нерваль, Ж. де.* З циклу “Химери” // Поезії / Пер. з фр. Є.Кононенко. – К.: Всесвіт. – №9-10. – С. 107-110.

КОПИЛЬНА О.М.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ВЕРТИКАЛЬНИЙ КОНТЕКСТ І ПЕРЕКЛАД

У статті розглядається поняття вертикального контексту художнього твору і його відтворення в перекладі. Різноманітні прийоми перекладу літературної алюзії як елемента вертикального контексту аналізуються з позиції їх ефективності в розкритті авторського задуму.

Ключові слова: вертикальний контекст, літературна алюзія, перекладацькі прийоми, художній текст.

В статье рассматривается понятие вертикального контекста художественного произведения и его воспроизведение в переводе. Различные приемы перевода литературной аллюзии как элемента вертикального контекста анализируются с точки зрения их эффективности в раскрытии авторского замысла.